

AKADEMİK İYİMSERLİK VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ İLİŞKİSİNDE SOSYAL AYLAKLIĞIN ROLÜ

THE RELATIONSHIP BETWEEN ACADEMIC OPTIMISM AND PSYCHOLOGICAL WELL- BEING: THE ROLE OF SOCIAL LOAFING

Fethullah BATTAL

Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
fbattal@bayburt.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2895-0193

Emre SEYREK

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Meslek
Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü
eseyre@agri.edu.tr
ORCID: 0000-0002-6561-8739

ÖZ

Geliş Tarihi:
29.01.2022

Kabul Tarihi:
01.08.2022

Yayın Tarihi:
30.09.2022

Anahtar Kelimeler:
Akademik İyimserlik
Psikolojik İyi Oluş
Sosyal Aylaklık

Keywords:
Academic Optimism
Psychological Well-
Being
Social Loafing

Bu çalışmanın amacı akademik iyimserlik, psikolojik iyi oluş ve sosyal aylaklık düzeylerinin arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Araştırmanın verileri Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinde halen görev yapmakta olan 226 akademik personelden çevrim içi anket yöntemiyle elde edilmiştir. Çalışmada akademik iyimserlik, psikolojik iyi oluş ve sosyal aylaklık kavramları açıklanarak birbirleri ile olan ilişkileri ele alınmıştır. Elde edilen veriler orijinal SPSS 22.0 ve AMOS 25.0 paket programları yardımı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Akademik iyimserlik ile sosyal aylaklık arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki, psikolojik iyi oluş ile sosyal aylaklık arasında da yine negatif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bulguların yanı sıra akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide sosyal aylaklığın kısmı aracılık rolü bulunduğu sonucuna varılmıştır. Başka bir ifadeyle akademisyenlerin iyimserlik düzeyleri ile psikolojik iyi oluş hali arasında doğrudan bir ilişki bulunduğu gibi aynı zamanda sosyal aylaklık üzerinden dolaylı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yani akademik iyimserlik düzeyi ve psikolojik iyi oluş hali güçlendikçe sosyal aylaklık davranışı azalmaktadır.

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the relationships between academic optimism, psychological well-being and social loafing levels. The data of the study were obtained from 226 academic staff who are still working at Ağrı İbrahim Çeçen University by online questionnaire method. In the study, the concepts of academic optimism, psychological well-being and social loafing were explained and their relations with each other were discussed. The obtained data were analysed with the help of the original SPSS 22.0 and AMOS 25.0 package programs. As a result of the research, a positive and significant relationship was found between academic optimism and psychological well-being. It was determined that there is a negative and significant relationship between academic optimism and social loafing, and a negative and significant relationship between psychological well-being and social loafing. In addition to these findings, it was concluded that social loafing has a partial mediating role in the relationship between academic optimism and psychological well-being. In other words, there is a direct relationship between the optimism levels of academicians and their psychological well-being, as well as an indirect relationship through social loafing. Therefore, as the level of academic optimism and psychological well-being get stronger, social loafing behavior decreases.

DOI: <https://doi.org/10.30783/newsosbilen.1064855>

Atf/Cite as: Battal, F. ve Seyrek, E. (2022). Akademik İyimserlik ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisinde Sosyal Aylaklığın Rolü. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(3),1407-1426.

Giriş

Dünya düzeni yaşanan teknolojik gelişmeler ve salgın hastalıklarla birlikte değişmeye başlamıştır. Bu değişimlerden en çok etkilenen yapılarda hiç şüphesiz organizasyonlardır. Organizasyonların en önemli sermayesi de iş görenleridir. İş görenler belli duygu ve düşüncelere sahip oldukları için çevre şartlarından ve içinde buldukları ortamdaki etkilenmektedirler. İş görenleri etkileyen birçok neden bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de psikolojik olarak kendilerini ve yaşamlarını değerlendirmeleri ile ilgili olan psikolojik iyi oluş kavramıdır (Ryff vd., 1999). Psikolojik iyi oluş anlayışına göre insanın iyi oluşu, kendini iyi hissetmesinden ziyade iyi şeyler yapması ve iyi yaşamasıdır (Forgeard vd., 2011). Kültürel bakış açısı, amaçlar ve değerler, adaptasyon gibi kavramlar iyi oluş yaklaşımının teorik öğeleri olarak kullanılmaktadır (Myers & Diener, 1995). Lu ve diğerleri (2001) yaptıkları araştırmada kültürel değerlerin iyi oluş yaklaşımını açıklamada önemli bir kriter olduğunu ortaya koymuşlardır. Değerler, bireysel iyi oluşun sonuçları ile ilişkili olan psikolojik bir oluşumdur (Brown & Kasser, 2005).

Bireylerin mutluluk hallerini etkileyen etmenlerden biri de iyimserlik durumlarıdır. İyimserlik olgusu, akademik önemi, güven ve yeterlilik kavramlarını hem bireysel hem de örgütsel düzeyde kapsayan bir yapıdır (Hoy & Tarter, 2011). Bu bağlamda eğitimciler verdikleri derslere iyimser olarak girerlerse öğrenciler bu iyimserliğe karşılık pozitif yönde davranarak cevap verirler. İyimserlik olgusu fazla olan eğitimcilerin davranış ve hareketleri buna paralel olarak oluşmaktadır. İyimser öğretmen bu doğrultuda, öğrenme ortamını hazırlayarak öğrencilerinin başarı göstermesini arzular (Kurz, 2006). Öğretmenlerin veya eğitimcilerin akademik iyimserlik duyguları, eğitim ve öğretim ile ilgili olumlu inançlarını, eğitimcinin kendisini, öğrencilerini ve velilerini kapsamaktadır (Hoy vd., 2006 akt., Çoban, 2010). Öğretmenlerin yeterlilik hislerini destekleyen durumlardan biri de öğrenci ve velilerine karşı güvenleri olarak görülmektedir. Öğretmenler bu güven sayesinde öğrenci velileri tarafından yıpratılmayacakları algısı ile daha yüksek akademik başarı gösterebilirler (Hoy vd., 2008).

Organizasyonlarda istenmeyen iş gören davranışlarından biri sosyal aylaklık olarak tanımlanan çalışanların tek başlarına iken gösterdikleri gayreti topluluk halinden yapılan işlerde göstermemesi durumudur. Sosyal aylaklığın, organizasyonlarda moral ve motivasyon kaybına, verimlilikte belirgin bir azalmaya ve performanslarda ciddi kayıplara yol açtığı ifade edilebilir. Sosyal aylaklık özellikle ekip çalışması yoğun olan işletmelerde görülmektedir. Sosyal aylaklık kavramı üzerinde çalışılması, irdelenmesi ve önlem alınması gereken bir durum olmakla beraber organizasyonların devamlılığı için önem arz eden konular arasında yer almaktadır (Liden vd., 2004).

Bu çalışmada amaçlanan, üniversitede görev yapmakta olan akademik personellerin akademik iyimserlik düzeyleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin irdelenmesidir. Ayrıca bu ilişkide sosyal aylaklık davranışının üstlendiği rol ortaya konulmaya çalışılacaktır. Literatürde bu üç değişkenin birlikte kullanıldığı bir araştırmaya ulaşılamaması nedeniyle de literatüre önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Kuramsal açıklamalar

Akademik iyimserlik

Son zamanlarda öğretmenlerin nasıl daha iyi bir şekilde öğretebilecekleri ve öğrencilerin nasıl daha iyi bir şekilde öğrenecekleri ile ilişkili örgütsel etmenler üzerine yönelik çalışmaların sayısı artmaktadır. Bu etmenlerden bir tanesi de akademik iyimserliktir (Özdemir & Pektaş, 2017). Akademik iyimserlik kavramı, kaynağını insanların yaşantı ve deneyimlerine pozitif bir açıdan yaklaşan ve onları inceleyen pozitif psikolojiden almıştır (Beard vd., 2010). İnsanların mutlu oldukları ve çalışma doyumuna ulaştıkları organizasyonları ve bu organizasyonların sahip olduğu özelliklerin neler olduğuna odaklanan pozitif psikoloji genel olarak insanların duygu, olumlu düşünce, yaşantı, görüş ve inançlarıyla ilgilenmektedir (Hoy vd., 2008; Kurz, 2006).

Pozitif psikolojinin gelişimine önemli katkılarda bulunan ve iyimserlik kavramının kuramsal perspektifinin alt yapısını oluşturan Seligman'a (2006) göre başarı için güdülenme ve yetenek gerekmektedir. Ancak bu iki kavram tek başına yeterli değildir. Güdülenme ve yeteneğe ilave olarak öğrenilebilir bir psikolojik yapı olan iyimserlik de başarının belirleyici şartlarından bir tanesidir. Seligman'a (2002) göre öğrenilmiş iyimserlik, kişilerin ve örgütlerin gelişmesine katkı sağladığı gibi, kişilerin ve örgütlerin hayatta kalmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda öğrenilmiş iyimserliğin, akademik iyimserlik kavramının açıklanmasına ve anlaşılmasına temel oluşturduğu söylenebilir. Örgütün tamamı tarafından kabul edilen bir kolektif yöne sahip olan akademik iyimserlik, aynı zamanda bireysel bir özellik olarak da literatürde kabul görmektedir (Smith & Hoy, 2007).

Dolayısıyla bireysel açıdan akademik iyimserlik bir eğitmenin, hem bilimsel düşünceye hem de bilimsel bilgiye vurgu yaparak, ebeveynler ve öğrencilerin bu süreçte iş birliği yapması gerektiği düşüncesiyle hareket etme, olumsuzluklar karşısında tepki verme ve zorlukların üstesinden gelme konusunda kendi kabiliyetine inanma, öğrencilerin akademik yeteneklerinde farklılıklar oluşturabileceğine karşı olan olumlu inanışlarıdır (Hoy vd., 2008: 822). Örgütsel açıdan akademik iyimserlik; akademik başarı konusunun önemli olduğu eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin başarı için kapasitelerinin yeterli düzeyde olduğunu düşünen öğretim elemanlarının bu konuyla ilgili veliler ve öğrencilerle işbirliği yapılabileceğine olan inançları şeklinde tanımlanabilir (McGuigan & Hoy, 2006).

Akademik iyimserlik kavramı ile ilgili yapılan literatür taramasında araştırmacıların bir bölümünün kavramı bir okul özelliği olarak benimseyip ele aldıkları görülmektedir (Cassity, 2012; Çoban & Demirtaş, 2011; McGuigan, 2005; McGuigan & Hoy, 2006; Nelson, 2012; Reeves, 2010). Bu araştırmalar ağırlıklı olarak okulun akademik iyimserliğini üç alt boyutta incelemişlerdir. Bu alt boyutlar kolektif yeterlik, veli ve öğrenciye güven ile akademik vurgudur (Smith & Hoy, 2007). Kolektif yeterliğin, eğitim kurumunun bir bütün olarak öğrenciler üzerinde pozitif bir etki oluşturabilecek etkinlikleri yapabilme ve bu etkinlikleri sürdürebilmelerine ilişkin öğretmenlerin değerlendirmelerini ifade ettiği söylenebilir (McGuigan & Hoy, 2006). Öğretmenler tarafından yapılan değerlendirmenin olumlu olması öğretim elemanlarına güven verecek ve olası başarısızlık durumlarında esneklik ve direnç sağlayacaktır (Hoy vd., 2002). Güven, taraflardan birinin dürüst güvenilir, yardımsever ve açık olma gibi davranışlarına karşılık diğer tarafın savunmasız kalmaya gönüllü olması olayı şeklinde tanımlanabilir (Hoy & Tschannen-Moran, 1999). Akademik vurgu ise, eğitim kurumunun, mükemmelliğe ve akademik başarıya ulaşma yönünde gösterdikleri gayretin derecesidir. Akademik vurgu kriterinin bulunduğu okullarda, öğrencilerin öğrenme ortamları ciddi ve düzenli, öğrenciler zorlu görevler için istekli ve arzulu, belirlenen hedefler yüksek ancak bu hedefler ulaşılabilir durumdadır (Hoy vd., 2006: 145 akt., Çoban, 2010: 20).

Akademik iyimserlik olgusuna yönelik yapılan bazı araştırmalarda olgunun örgüt boyutundan bireysel boyuta indirildiği yani bir öğretmen özelliği olarak incelendiği görülmektedir (Beard vd., 2010; Hoy vd., 2008). Yapılan bu araştırmalarda temel varsayım, okulun akademik iyimserliği kavramının alt boyutlarının öğretmen akademik iyimserliğinin alt boyutları olarak kullanılabilmesi görülmüştür. Bu doğrultuda kolektif yeterlilik, güven ve akademik vurgu alt boyutlarının öğretmen düzeyindeki akademik iyimserlikte de benzer anlam ifade etmesi ön görülmektedir (Özdemir & Kılınç, 2014: 9).

Akademik iyimserlik yapısının bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönleri vardır. Öğretmenin yeterlik duygusu bireysel bir inançtır ve bilişseldir. Öğrencilere ve velilere öğretmenin güveni duyuşsal bir tepkidir. Öğretmenin akademik vurgusu, sınıftaki belirli davranışlar için baskıdır. Sonuç olarak, bir öğretmenin akademik iyimserlik duygusu, öğretmen davranışını bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlar açısından açıklayan zengin bir insan eylemi resmi çizer (Hoy vd., 2008: 823).

Psikolojik İyi Oluş

1980'li yıllarda görülen pozitif insan işlevselliğinin eksikliklerini giderebilmek için Ryff tarafından psikolojik iyi oluş modeli geliştirilmiştir (Ryff, 2014: 10). Ancak psikolojik iyi oluş kavramı ilk defa Bradburn tarafından 1969 yılında kullanılmıştır. Bradburn yaptığı çalışmada olumlu ve olumsuz duyguları birbirinden ayırmış ve bu ikisi duygu arasındaki dengeyi mutluluk olarak tanımlamıştır (Bradburn, 1969).

Bu alandaki önemli bilim insanlarından biri olan Ryff psikolojik iyi oluş kavramını geliştirirken, Allport'un olgunlaşma, Neugarten'in yetişkinlik ve yaşlılıkta kişilik değişiminin özellikleri, Maslow'un kendini gerçekleştirme, Bühler'in temel yaşam eğilimleri, Erikson'un kişisel gelişim, Birren'in gelişen zihinsel sağlık, Rogers'ın tam işlevsel insan, Jahoda'nın zihinsel sağlık ve Jung'ın bireyselleşme teorilerinden faydalanmıştır (Ryff, 1995: 100; Ryff, 2014: 11; Ryff & Singer, 2008: 20).

1980'li yıllarda psikoloji bölümlerinde iyi oluş ile ilgili yapılan araştırmalar, büyük ölçüde olumlu duygular, yaşam tatmini ve mutluluk gibi kavramlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak iyi oluşun daha derin sorunlarından biri olan temel özelliklerinin neler olduğuna dair çalışmalara daha az önem verilmiştir. Böyle bir ortamda mutluluğun felsefi kökenlerinin derinliğine inildiğinde bu konunun göz ardı ediliyor olması oldukça çarpıcı bir durumdur. İnsan psikolojisinin işleyişini olumlu yönde yani pozitif olarak etkilemek için varoluşçu, hümanist, klinik ve

gelişimsel psikolojide gösterilen yaygın ilgi ile birlikte eski Yunan'daki iyi oluş (mutluluk) bakışına geri dönüş başlamıştır denebilir (Ryff, 2014: 11).

Ryff (1989); Rogers, Maslow ve diğer birçok bilim adamının insan davranışları üzerine yaptığı araştırmalardan yola çıkılarak, insanoğlunun hayata daha olumlu bakabilmesi ve gelişebilmesi için psikolojik iyi oluş üzerine teorik bir takım perspektifler geliştirmiştir. Çünkü psikolojik iyi oluş, kendi hakkındaki pozitif öznel duyguların varlığından daha fazlasını veya kişilerin hasta olmamasını ifade etmektedir (Berzonsky & Cieciuch, 2016: 148). Bunun yanı sıra Ryff (1989), iyi oluşun sadece mutluluk değil, aynı zamanda kendini geliştirme olarak algılanması gerektiğini de ileri sürmüştür. Bu düşünceden dolayı Ryff'in, psikolojik iyi oluş kavramı ile alakalı araştırmalarında kendini gerçekleştirme çalışmalarından, gelişim psikolojisinden, ruh sağlığı ve pozitif kriterlerle açıklama bakış açısından, olgunlaşma ve işlevsel olma yaklaşımından etkilendiği söylenebilir. Ryff bu etkileşimler neticesinde psikolojik iyi oluş kavramını pozitif psikolojik işlevsellik olarak tanımlamıştır.

Sosyal Aylaklık

Çalışanların organizasyonlardaki verimlilik düzeylerini tespit etmeye yönelik birçok araştırma yapılmıştır. Gruplaşarak çalışan insanların sayısı arttıkça (Cohen & Bailey, 1997), grupsal verimliliğe ve grupsal verimlilik azalmalarına yönelik çalışmalar daha çok yaygınlaşmaya başlamıştır (İlgen, 1999).

Diğer insanlarla birlikte bir iş üzerinde çalışmanın çalışanlara çabalarını arttırma isteği verdiği düşünülmektedir. Fakat bazı araştırma sonuçları çarpıcı bir şekilde, iş görenlerin birlikte çalıştıklarında, tek başlarına çalışmalarına oranla genellikle çok daha az çaba gösterdiklerini ortaya çıkarmıştır (Karau & Williams, 1997).

Grup veya ekip oluşumlarında açığa çıkan sosyal farkındalıktaki kasıtlı veya kasıtsız azalma, çalışanların tek başlarına çalışırkenki durumlarına göre daha az gayret göstermelerine neden olmaktadır (Williams vd., 1981). Bu performans eksikliklerinin "Sosyal Aylaklık" (Social Loafing) kavramıyla ifade edilmesi literatürde geniş bir kabul görmüştür (George & Brief 1992).

Sosyal aylaklık, iş görenlerin kendi başlarına çalışmalarının tersine ekip veya gruplar halinde çalışmalarını durumunda ortaya çıkan muhtemel performans kaybı üzerinde durmaktadır (Liden vd., 2004). Sosyal aylaklık adını ilk defa Latane ve arkadaşları 1979 yılında yaptıkları çalışmasında kullanmışlardır ve sosyal aylaklığı toplumsal bir hastalık olarak değerlendirmişlerdir (Latane vd., 1979).

Sosyal aylaklığın var olduğu ekip ve gruplarda çalışanlar iki farklı rol oynamaktadırlar: Bu roller bedavacı rolü (free rider) ve safdil rolüdür (sucker). Bedavacı, ekibin ona verdiği görevi yerine getirmek için çaba göstermekten kaçan ancak bu görev için çaba gösteren diğer çalışanlarla aynı ödülü alan ekip üyeleridir (Pabico vd., 2015). Bedavacılık sorunsal bir ekonomik problem olarak da çok sık araştırılan bir konudur. Sosyal aylaklık ile bedavacılık davranış kalıpları, grubun veya ekibin ortaya çıkardığı ürüne çalışanların yaptıkları katkı derecesi bakımından birbirlerinden ayrılmıştır. Buna göre, sosyal aylaklık davranışı sergileyen iş görenler düşük seviyede çaba harcamakta; bedavacılar ise grubun ortaya çıkardığı ürüne hiç bir katkıda bulunmamakta fakat yine de grubun kazandığı başarıdan kendilerine pay çıkarmaktadırlar (Ülke, 2006: 6).

Bedavacıların veya işten kaytaranların eksik bıraktığı sorumluluğu üzerine alan ve daha fazla gayret göstermek zorunda kalan çalışanlar ise safdil rolünü üstlenmektedirler. Ayrıca, toplumdaki olumsuz örnekler "safdillik etkisi" denen farklı bir olguyu ortaya çıkarabilirler. Kimi ekip üyeleri safdil konumunda kalma veya kullanılma korkusuyla, gerekenden daha az gayret göstermeye çalışabilirler. Saf dillilik etkisi sosyal aylaklık kavramın çok önemli ve özel bir dalı olarak literatürde kabul görmektedir. Yapılan birçok araştırma ile safdillik etkisinin var olduğu ortaya konulmuş ve bu etkinin genellikle çok özel, seçenekli ve katkılı görevlerde daha fazla ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Schnake, 1991: 735–759).

Araştırmanın hipotezleri ve modeli

Akademik iyimserliğin sosyal aylaklık üzerindeki etkisi

Literatürde akademik iyimserlik ile sosyal aylaklık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Akademik iyimserlik kavramı araştırmalarda genellikle olumlu bir değişken olarak kullanılmaktadır. Buna karşılık sosyal aylaklık kavramı ise örgütler tarafından istenmeyen yani olumsuz davranışlar olarak görülmektedir (Kafes & Kaya, 2017). Bu bağlamda akademik iyimserlik kavramı kendi gibi literatürde olumlu davranış olarak görülen

örgütsel bağlılık kavramı (Çağlar, 2013; Çoban & Demirtaş, 2011) ile olumlu bir ilişki içinde bulunurken, örgütsel sinizm (Boz, 2018) gibi örgütler açısından olumsuz algılanan ve organizasyonlara zarar verdiği düşünülen davranışlarla negatif yönde bir ilişki içerisinde bulunduğu görülmektedir. Aynı şekilde sosyal aylıklık davranışı da kendi gibi olumsuzluk öngören aşırı rol yükü algısı ve işten ayrılma niyeti (Akgündüz vd., 2014) ile pozitif bir ilişkisi varken çalışanların performansı (Kurnaz, 2016) ile negatif yönde bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Yapılan literatür incelemesi sonucunda çalışmanın ilk hipotezi aşağıda gösterilmiştir:

H1: Akademik İyimserlik, sosyal aylıklığı olumsuz yönde ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir.

Sosyal aylıklığın psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi

Sosyal aylıklık ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye yönelik yapılan alanyazın taramasında yerli literatürde bu ilişkiyi doğrudan ele alan her hangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yabancı literatürde ise 2019 yılında Kore Cumhuriyeti'ndeki 12 kuruluşun toplam 333 iş görenin katılımıyla verileri toplanan bir araştırma bulunmaktadır. Kim (2019) yaptığı çalışmada modern iş ortamında çalışanların mutluluğunun organizasyonun amaçlarından biri olarak kabul edilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Bununla birlikte, bir organizasyondaki çalışanların mutluluğunun standart olmadığını ve sürekli değişkenlik gösterdiği için takip edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda örgütsel bir amaç olarak belirlenen çalışan mutluluğunun takip edilebilmesi için örgütün sürekliliğini ve büyümesini devam ettirmesi gerekmektedir. Bu teorik bilgiler ışığında yapılan analizler sonucunda, psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek olan çalışanların sosyal aylıklık davranışına daha az katıldıkları ve daha fazla işe bağlılık gösterdikleri tespit edilmiştir. Yani psikolojik iyi oluş düzeyi ile sosyal aylıklık düzeyi birbirleri ile ters orantı içerisinde. Biri arttığında diğeri azalma eğilimi göstermektedir. Bu anlamda çalışanların mutluluğu ve performansı üzerinde etkisi olan her iki değişkenin de birbirleri ile ilişkisinin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu verilere dayanarak aşağıdaki hipotez test edilmek üzere önerilmiştir.

H2: Sosyal Aylıklık, psikolojik iyi oluşu olumsuz yönde ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir.

Akademik iyimserliğin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi

Eğitimcilerin mesleklerini daha iyi icra edebilmeleri için pozitif psikoloji içerisinde yer alan akademik iyimserlik ve psikolojik iyi oluş gibi kavramların ve bunların düzeylerinin önem arz ettiği söylenebilir (Karaçam & Pulur, 2016: 3). Literatüre bakıldığı zaman psikolojik iyi oluş kavramının faktörleri olarak özerklik, çevre hâkimiyeti, diğerleriyle pozitif ilişkiler, yaşam amacı, kendini kabul ve kişisel gelişim gibi olguların sayıldığı görülmektedir. Bireylerin kendilerini psikolojik açıdan iyi durumda hissetmeleri onların mutlu olmalarını sağlayacaktır. Bu durumun doğal sonucu olarakta bireylerin bütün potansiyellerini pozitif yönde işlerine yansıtması beklenmektedir (Ryff, 1989). Bu durumu açıklar nitelikte yerli ve yabancı literatürde bazı araştırmalar yer almaktadır. Damasio ve diğerleri (2013) ile Gil-Monte ve diğerleri (2011) yaptıkları çalışmalarda birbirlerini destekler nitelikte psikolojik iyi oluş seviyeleri düşük olan öğretmenlerin iş verimliliği de düşük olacağı sonucuna ulaşmışlardır. Diğer bir araştırmada Karaçam ve Pulur (2016), 374 beden eğitimi öğretmeni üzerinde yaptıkları çalışmada akademik iyimserlik düzeyi ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmalara ek olarak Rile ve diğerleri (2015) akademik personellerin akademik iyimserlik düzeyleri ile psikolojik iyi oluş düzeylerini incelediği çalışmada akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş arasında yüksek oranda ve anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Karademir ve Açık (2020) üniversite öğrencilerinin akademik iyimserlik ve psikolojik iyi oluş durumları üzerine yaptıkları araştırmada akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki olduğunu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek olan bireylerin daha başarılı olacağı düşünülebilir (Karaçam & Pulur, 2016: 212). Buna göre aşağıdaki gibi hipotez geliştirilmiştir.

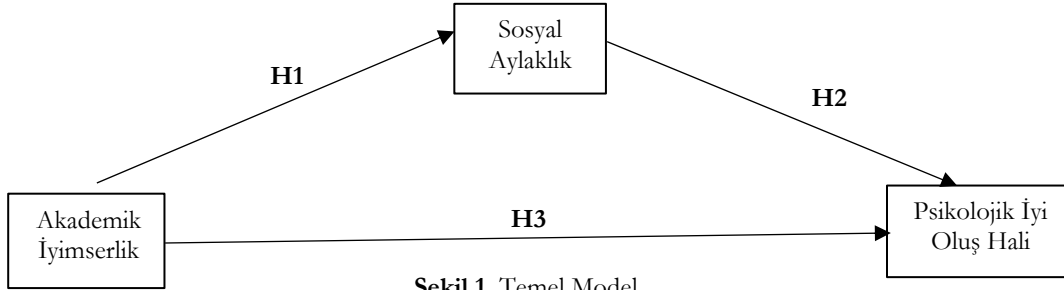
H3: Akademik iyimserlik, psikolojik iyi oluş halini olumlu yönde ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir.

Akademik iyimserliğin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisinde sosyal aylıklığın rolü

Yukarıda bahsedilen ve hipotezleri ortaya konulan çalışmalardan anlaşılacağı üzere akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye yönelik yapılmış bazı araştırmalar bulunmaktadır. Yapılan bu araştırmaların geneli öğretmenler ve okullar üzerine yapılmıştır. Eğitim denince ilk akla gelen kurumlardan olan üniversiteler

ve üniversitelerde çalışan akademisyenlere yönelik literatürde çok az çalışma bulunmaktadır. Yapılan çalışma bu yönüyle de araştırmacıların eğitim sektörüne daha geniş bir perspektiften bakmasını sağlayacaktır. Ayrıca ilgili literatür incelendiğinde akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide sosyal aylaklığın aracı rolüne ilişkin herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bunun yanında sosyal aylaklık kavramı bağımlı ya da bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Örn: (Akgündüz vd., 2014; Doğan vd., 2012; Williams & Karau, 1991). Akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş arasında ilişki Duygusal Olaylar Teorisi'ne dayandırılabilir. Bu teoriye göre, bireylerin günlük hayatta etkilendikleri duygusal olaylar onların örgütsel davranışlarını etkilemektedir (Weiss & Cropanzano, 1996: 45). Bu nedenle akademik iyimserlik ve psikolojik iyi oluş gibi iki pozitif değişkenin ilişkisine sosyal aylaklık gibi negatif bir değişkenin dahil edilmesi aracılık etkisinin oluşmasına sebep olabilir. Yani sosyal aylaklık, akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin azalmasına dolaylı etki edebilir. Ayrıca beklenti kuramı ele alınmış bu noktada Karau ve Willams (1993)'e sosyal aylaklık, kavramının daha bireysel bir davranış olduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda beklenti kuramı, duygusal olaylar teorine kıyasla bireyleri temsil ederken psikolojik iyi oluş ve akademik iyimserlik örgütleri temsil etmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışma literatürdeki boşluğu doldurmak ve aradaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Sonuç olarak bütün hipotezlerin bir arada test edilebilmesi amaçlanarak bu aracı model ortaya konulmuştur. Bu bilgiler ışığında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur:

H4: Akademik İyimserliğin Psikolojik İyi Oluş üzerindeki etkisinde Sosyal aylaklık aracı etkiye sahiptir.

Şekil 1. Temel Model

Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmanın amacı Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesinde eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdüren Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nin akademik personellerinin çalıştığı eğitim kurumundaki akademik iyimserlik durumunun, psikolojik iyi oluş düzeyleri ile ilişkisinin olup olmadığı ve bu etkide sosyal aylaklık davranışının rolünün hangi düzeyde olduğunu ortaya çıkarmaktır. Anket formunun uygulanması için Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 25.02.2021 tarih ve 56 sayılı karar ile Etik Kurul Onayı verilmiştir. Bu kapsamda söz konusu çalışmaya ilişkin veriler akademik personel aracılığıyla karşılanmıştır. Üniversitede çalışma yapabilmek amacıyla alınan etik kurul izni ile birlikte üniversite kadrosunda istihdam edilen akademik personel sayısı ilgili birimlerden öğrenilmiştir. Buradan hareketle üniversitenin bünyesinde 496 akademisyen eğitim ve öğretim vermektedir.

Araştırma verileri için Covid-19 pandemi süreci devam ettiği için ve dünyada olduğu gibi ülkemizde akademisyenlerin çevrim içi olarak eğitim öğretime devam etmeleri durumu göz önüne alınmış ve çalışanların tam sayıları bilindiği için elektronik posta yöntemi ile anketler ilgili kişilere (3 Mayıs - 10 Mayıs 2021) tarihi arasında zaman vermek şartıyla gönderilmiştir. Bu yöntemin tercih edilmesindeki amaç veri güvenliğinin maksimum düzeylerde olmasını sağlayabilmektir. Veriler tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak alınmıştır. Evreni temsilen akademisyenlerin kurum maillerine 300 çevrim içi anket gönderilmiş ve geri dönüşü olan (226) anket takip edilmiştir, eksik ve hatalı veriler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Ayrıca verilerin %5 önem düzeyinde %5 hata payıyla temsili için gerekli olan (217) katılımcı alt sınırına ulaşıldığı gözlemlenmiştir.¹

Araştırmanın ölçekleri incelendiğinde ilk olarak akademik iyimserliğini ölçmek amacıyla orijinali Hoy ve diğerleri (2006 akt., Çoban, 2010), tarafından geliştirilen "School Academic Optimism Scale (SAOS)" ve Türkçeye

¹ <https://tr.surveymonkey.com/mp/margin-of-error-calculator/>

uyarlaması (Çoban, 2010: 82) tarafından yapılan son haliyle kullanılmıştır. Bu haliyle ölçeğin orijinal formu üç alt boyutta yer alan toplam 19 maddeden oluşmaktadır; (1) akademik vurgu, (2) öz yeterlik ve (3) güven boyutlarından oluşmaktadır. Akademisyenlerin akademik iyimserlik düzeylerini belirlemeye yönelik 19 madde bulunmaktadır.

Psikolojik iyi oluş durumunun ölçümünde ise orijinali (Diener, vd., 2009) tarafından geliştirilen, Türkçeye uyarlanması (Telef, 2013) tarafından gerçekleştirilen ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekte tek boyutlu ve orijinalinde olduğu gibi 8 maddeden oluşmaktadır.

Çalışmada kullanılan son ölçeğe bakıldığında sosyal aylıklığı değerlendirmek için (Liden, vd., 2004) geliştirdiği ve 13 maddelik ölçek kullanılmıştır. Yine bu ölçeğinde Türkçeye uyarlaması (Çinkılıç, 2017) tarafından yapılmıştır. Çalışmanın son kısmında ilgili ölçekler verilmiştir.

Analiz ve bulgular

Demografik bulgular

Tablo 1. İncelendiğinde akademisyenlerin %56,6'sı kadın %43,4'ü erkektir. Evli ya da bekâr olmalarına göre ise %60,6'sı evlidir. Akademik personelin aylık gelirleri incelendiğinde ülkemiz ortalamasına göre yüksek gelirli sayılabilecekleri %98,1'i 5001 TL ve 8500 TL arasında olduğu görülmektedir. Akademisyenlerin görev pozisyonlarına bakıldığında çoğunluğunun %91,2 öğretim görevlisi olduğu gözlenmektedir. Mezuniyet durumlarına göre de çoğunlukla eğitiminin % 77,9 ile lisans seviyesindedir. Son olarak akademisyenlerin yaşlarına bakıldığında 26-35 arasında %67,7 olarak toplandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca mesleki deneyimlerin de yine ağırlıklı olarak 1-10 yıl arasında seyrettiği görülmektedir. Bu verilerden hareketle üniversitede çalışmaya katılanların genç ve orta yaşlarda kişiler olduğu buna bağlı olarak da akademik pozisyonlarının da 'öğretim görevlisi' düzeyinde olduğunu doğrulamaktadır. Ek olarak çalışmanın verileri toplanırken çevrim içi anket yöntemi uygulanmış ancak öğretim üyelerinin çevrim içi anket yöntemine katılımlarının öğretim görevlilerine oranla çok az olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 1. Akademisyenlere ait demografik bilgiler

<i>Yaş</i>	<i>Kişi</i>	<i>(%)</i>	<i>Mezuniyet</i>	<i>Kişi</i>	<i>(%)</i>
25 veya altı	22	9,7	Lisans	176	77,9
26-30	85	37,6	Yüksek lisans	39	17,3
31-35	68	30,1	Doktora	11	4,9
36-40	25	11,1	<i>Cinsiyet</i>	<i>Kişi</i>	<i>(%)</i>
41-45	20	8,8	Kadın	128	56,6
46 ve üzeri	6	2,7	Erkek	98	43,4
<i>Pozisyon</i>	<i>Kişi</i>	<i>(%)</i>	<i>Aylık Gelir (TL)</i>	<i>Kişi</i>	<i>%</i>
Doçent	3	1,3	5001TL-8500 TL arasında	199	98,1
Dr.Öğr.Üyesi	8	3,5	8501-10500 TL	13	5,8
Öğr.Görevlisi	206	91,2	10501-12500 TL	8	3,5
Arş.Gör	9	4,0	12501 TL ve üzeri	6	2,7
Erkek	98	43,4	<i>Mesleki Deneyim</i>	<i>Kişi</i>	<i>(%)</i>
<i>Medeni Durum</i>	<i>Kişi</i>	<i>(%)</i>	1-5 Yıl	133	58,8
Evli	137	60,6	6-10 Yıl	54	23,9
Bekar	89	39,4	11-15 Yıl	27	11,9
			16 ve Üzeri	12	5,3

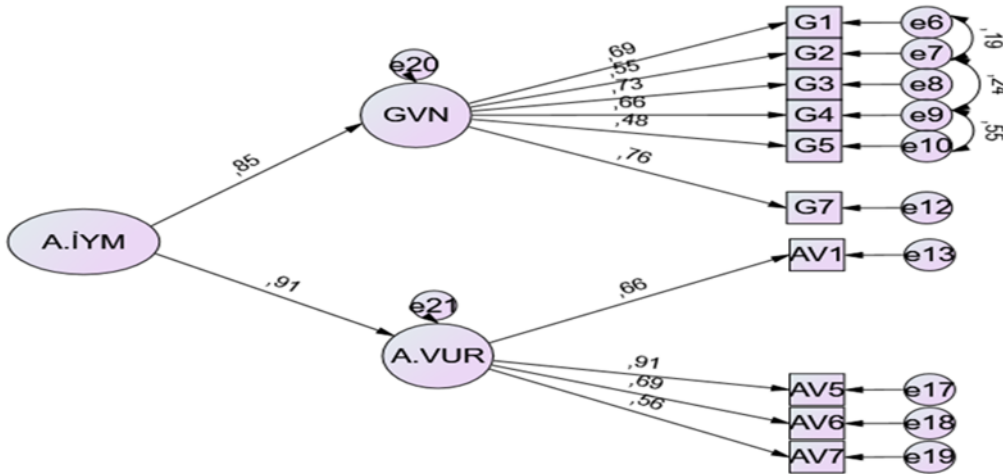
Ölçeklere ilişkin faktör analizi bulguları

Yapılan bu araştırmada kullanılan ölçeklerin hepsinin ülkemizde Türkçe uyarlamaları, güvenilirlik ve geçerlilik uygulamaları olduğundan sadece bu ölçeklerin bu çalışmada da doğrulanıp doğrulanmadığının ölçülmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi(DFA) AMOS uygulaması ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikle akademik iyimserlik ölçeği ele alınmıştır. Bu noktada 19 maddeden oluşan ölçekte yer alan güven ve akademik vurgu boyutları çalışma ile ilgili olduğu düşünüldüğü için bu çalışmada kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine ait bulgular Tablo 2’de yer almaktadır. Çalışmada kullanılan ölçeklerin Croanbach Alpha düzeylerine bakıldığında; akademik iyimserlik (,898); psikolojik iyi oluş (,874) ve sosyal aylıklık (,890) düzeyinde güvenilir oldukları görülmüştür. Son olarak DFA analizinin yapılması esnasında ölçekleri temsil eden her bir ifadenin standardize katsayılarının en az 0,50 ya da bu oranın üzerinde olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017).Bu durumun aranmasındaki amaç esasında faktörler arasındaki ilişki düzeyinin en az yüzde elli oranlarında olmasının sağlanmasıdır. Bu oranın altındaki her bir ifade en küçükten başlayarak AMOS önerilerine göre sırasıyla atılmış (G6;AV2;AV3;AV4) ve gerekli modifikasyon düzeltmeleri yapılmıştır. Buna göre aşağıda Tablo.2 ‘de DFA öncesinde ve sonrasındaki durum gösterilmiştir.

Tablo 2. Akademik İyimserlik Ölçeğine İlişkin Uyum İndeksi Sonuçları

İndeksler	Referans Değeri	Modifikasyon Öncesi Değerler	Modifikasyon Sonrası Değerler
CMIN/DF	$0 < \chi^2/sd \leq 5$	7,847	4,626
SRMR	<,10	,125	,082
CFI	$\geq ,90$,891	,942
IFI	$\geq ,90$,895	,951
TLI	$\geq ,90$,899	,901
RMSEA	<,05-≤,08	,857	,078

Yukarıdaki açıklamalardan hareketle çalışmada ele alınan akademik iyimserlik ölçeğinin gerekli düzeltmelerinin yapılmış hali ve standardize regresyon katsayıları değerleri Şekil 2’de gösterilmiştir:

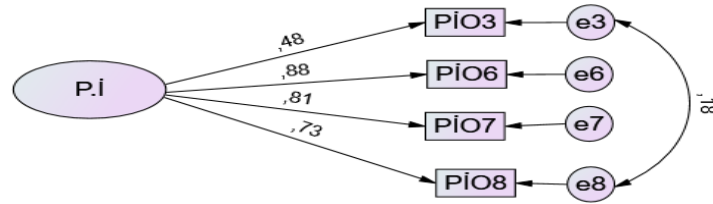
Şekil 2. Akademik İyimserliğe İlişkin DFA

Çalışmada ele alınan diğer ölçek psikolojik iyi oluş ölçeğidir. Bu ölçek tek boyut ve 8 ifadeden oluşmaktadır. İkinci ölçek için de yukarıda belirtildiği gibi doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle psikolojik iyi oluş ölçeğinin birinci sorusu olan PİO1 sorusunun standardize katsayısının 0,50'nin

altında kaldığı, yukarıda bahsedildiği gibi bu ifadenin genel modelin uyum iyiliğinin bozulmasına yol açabileceği istatistiksel olarak bilindiği için bu soru model dışına alınmıştır. Daha sonrasında DFA analizi tekrar edilmiş ve AMOS programının gerçekleştirdiği iterasyonlar çerçevesinde gerekli iyileştirmeler sırasıyla yapılmıştır. Öncelikle; psikolojik iyi oluş maddelerine modifikasyon uygulanmış ve ilgili maddelerin (8 ifade) en fazla iki modifikasyondan daha fazlasının yapılmaması gerektiği önerildiğinden, modelin uyumu açısından sadece tek bir modifikasyon yapılarak (PİO3 ile PİO8) analizin devamında (PİO1;PİO2;PİO4) soruları standardize katsayıları (0,50)'nin altında olduğundan AMOS önerilerine göre çıkarılmıştır (Gürbüz, 2019: 38). Buna göre ölçeğe ait sonuçlar aşağıdaki Tablo 3 ve Şekil 3'te gösterilmektedir:

Tablo 3. Psikolojik İyi Oluş Ölçeğine İlişkin Uyum İndeksi Sonuçları

İndeksler	Referans Değeri	Modifikasyon Öncesi Değerler	Modifikasyon Sonrası Değerler
CMIN/DF	$0 < \chi^2/sd \leq 5$	5,421	1,975
SRMR	<,10	,147	,048
CFI	$\geq,90$,872	,997
IFI	$\geq,90$,893	,997
TLI	$\geq,90$,859	,984
RMSEA	<,05-≤,08	,895	,065

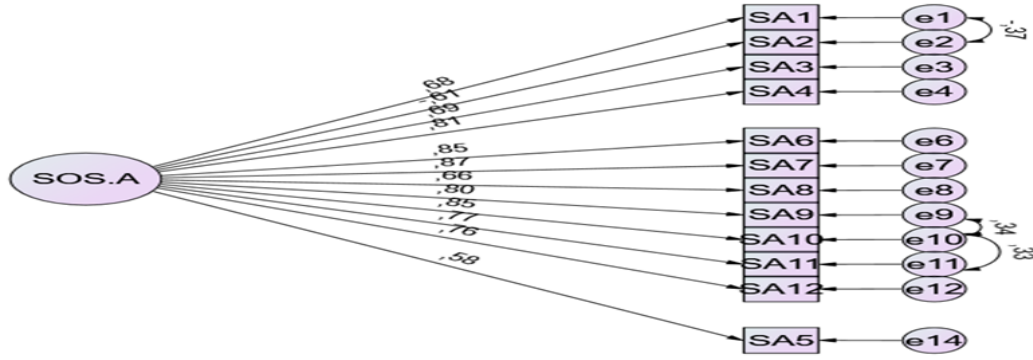
Şekil 3. Psikolojik İyi Oluş Ölçeğine İlişkin DFA

Çalışmada kullanılan son ölçek olan 13 ifadeden oluşan sosyal aylıklık ölçeği için yine yukarıdaki iki ölçekte olduğu gibi DFA yapılmıştır.

Buna göre standardize regresyon katsayıları incelendiğinde yalnızca ölçeğe ait SA13 ifadesinin 0,50'den düşük olduğu görüldüğünden bu ifade ölçekten çıkarıldıktan sonra DFA tekrar yapılmış ve AMOS programının önerdiği modifikasyonlar yapılmıştır. Sonuçlar ve bulgular Tablo 4 ve Şekil 4'de birlikte gösterilmektedir.

Tablo 4. Sosyal Aylıklık Ölçeğine İlişkin Uyum İndeksi Sonuçları

İndeksler	Referans Değeri	Modifikasyon Öncesi Değerler	Modifikasyon Sonrası Değerler
CMIN/DF	$0 < \chi^2/sd \leq 5$	5,421	3,510
SRMR	<,10	,147	,0841
CFI	$\geq,90$,876	,934
IFI	$\geq,90$,877	,935
TLI	$\geq,90$,841	,914
RMSEA	<,05-≤,08	,890	,796

Şekil 4. Sosyal Aylaklık Ölçeğine İlişkin DFA

Tablo 5. Ölçeklere İlişkin Güvenirlik, Birleşik Güvenirlik ve Ortalama Açıklanan Varyans Değerleri

Kavram	Cronbach Alfa	CR	AVE
Psikolojik İyi Oluş	0,874	0,820	0,544
Akademik İyimserlik	0,898	0,757	0,496
Sosyal Aylaklık	0,890	0,610	0,518

Tablo 5'e göre AVE (Ortalama açıklanan varyans) değerinin 0,50 veya daha fazla olması beklenirken CR değerinin AVE değerinden büyük olması beklenmektedir. Bu yönüyle faktörlerin yapısı en az 0,50 düzeyinde açıkladığını söylemek mümkündür (Hair vd., 2019: 9). Ayrıca yapı güvenirliliği (CR)'nin 0,60'tan yüksek olduğu durumlarda AVE değerinin 0,50'den düşük olmasının kabul edilebilir değerlere sahip olduğu belirtilmiştir (Hair vd., 1998 akt., Yılmaz & Kınaş 2020: 445). Bu durum bileşik güvenirliklerin yüksek olduğunu dolayısı ile 0,5'ten küçük olan AVE (0,496) sınır değerinin kabul edilebileceğini ortaya koymaktadır.

Hipotezlerin testi

Hipotezlerin yönünü ve şiddetini ortaya koyabilmek için öncelikle korelasyon analizi yapılmıştır. Bu analize göre akademik iyimserlik, psikolojik iyi oluş ve sosyal aylaklık düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Verilerin normal dağılmadığı yapılan histogram ve yaprak testleri aracılığıyla gözlemlenmiş olduğundan ölçekler arasındaki ilişkiyi ele alabilmek Spearman tercih edilmiştir. Buna göre ölçekler arasındaki ilişki Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi

	X	SS	1	2	3	4	5
Güven	4,243	1,74	1				
Akademik Vurgu	3,301	1,95	,569**	1			
Psikolojik İyi Oluş	4,643	,488	,259**	,159*	1		
Sosyal Aylaklık	2,659	,892	-,233**	-,208**	-,023*	1	
Akademik İyimserlik	4,168	,746	,821**	,780**	,187*	-,134*	1

$p < ,01^{**}$; $p < ,05^{*}$

Tablo 6'ya göre akademisyenlerin genel olarak kendilerini psikolojik olarak iyi hissettikleri (ort.=4,643) görülmektedir. Ayrıca yine akademisyenlerin buna bağlı olarak sosyal aylaklık düzeylerinin (ort.=2,659) 'de düşük

olduğu görülmektedir. Ek olarak akademisyenlerin güven duygularının da (ort.=4,243) ile yüksek seviyede olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 6'ya göre ilk olarak akademisyenlerin akademik iyimserlik düzeyleri ile psikolojik iyi oluş durumları arasında %99 önem düzeyinde $r=,187$ zayıf (pozitif) ve anlamlı yönde ilişkilidir. İkinci olarak akademisyenlerin akademik iyimserlik düzeyleri ile sosyal aylıklık düzeyleri arasında %95 önem düzeyinde $r=-,134$ zayıf, olumsuz ve anlamlı yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla akademisyenlerin akademik iyimserlik düzeylerinde artış onların sosyal aylıklık düzeylerini de düşürmektedir.

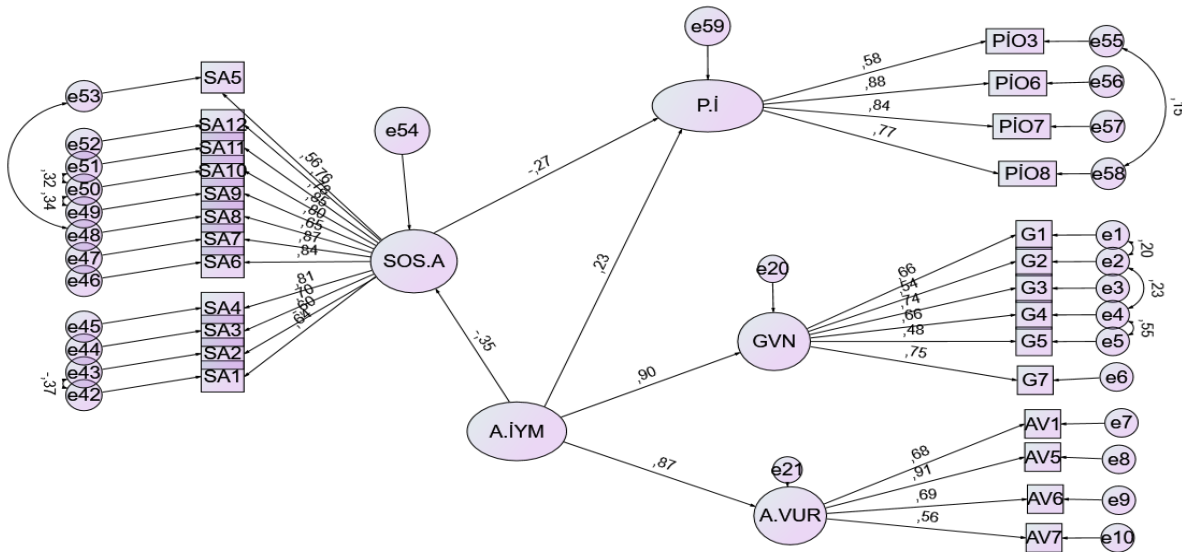
Son olarak akademisyenlerin sosyal aylıklık düzeyleri ile psikolojik iyi oluş halleri arasındaki ilişki incelendiğinde ise %95 önem düzeyinde olumsuz $r=-,023$ (negatif) ve anlamlı yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Buradan hareketle de akademisyenlerin sosyal aylıklık düzeyleri arttıkça psikolojik iyi oluş hallerinin de azaldığını söylemek mümkündür.

Model testinden önce bağımlı değişkeni sabit tutarak (Psikolojik iyi oluş) bağımsız değişkenler arasındaki çoklu doğrusallık probleminin olup olmadığına bakılmıştır. Bu sebeple VIF ve tolerans değerleri ortaya koyulmuştur. Araştırmanın VIF ve tolerans değerlerine ilişkin sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir. VIF değerleri 10'un altında ve tolerans değerleri de 0,10'un üzerindedir. Bu bulgulara dayanarak araştırmada çoklu doğrusal bağlantı probleminin bulunmadığı söylenebilir.

Tablo.7 Değişkenler Arası Çoklu Doğrusallık Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Tolerans Değeri	VIF
Akademik İyimserlik	,574	4,713
Sosyal Aylıklık	,688	7,862

Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkinin korelasyon bağlantıları ele alındıktan sonra hipotezler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Buna göre akademik iyimserlik Eksojen (dışsal); psikolojik iyi oluş ve sosyal aylıklık endojen (içsel) değişkenlerdir. Bağımsız değişkenin aracı değişkenin etkisiyle bağımlı değişken üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olup olmadığını tespit etmenin bir yolu da Sobel testidir (Sobel, 1982). Bu test, ilgili değişkenlere ait standart hata değerleri ve düzeltilmemiş regresyon katsayıları (β) kullanılarak hesaplanır. Ancak bu testlerin hesaplanması günümüzde sıklıkla bootstrap yöntemiyle -1 ve +1 güven aralığında yapılmaktadır. Bu yöntem yapısal eşitlik modellerinde p değerinin tek kısıtlayıcı olmasına engel olmaktadır. Böylece tüm değişkenlerin doğrudan ve dolaylı etkileri belirli güven aralıklarında test edilerek aracılık etkisi daha net bir şekilde ortaya koyulabilmektedir (Bayram, 2010). Modele ait genel veriler Şekil 5'de gösterilmiştir:

Şekil 5. Standardize Edilmiş Kestirim Sonuçlarının Model Üzerinde Gösterilmesi

Şekil.5'e bakıldığında temel modelin AMOS programı tarafından analiz edilmiş son adımı görülmektedir. Buna göre öncelikle ölçeğe ait uyum iyiliği değerleri incelenmiştir. Bu noktada herhangi bir şekilde soru atma ya da modifikasyon yapılmamıştır; çünkü modelin uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir seviyede olduğu gözlenmiştir. (Tablo 8)

Tablo 8. Modelin Uyum İndekslerine İlişkin Değer Aralıkları

<i>İndeksler</i>	<i>Referans Değeri</i>	<i>Ölçüm Modeli</i>
CMIN/DF	$0 < \chi^2/sd \leq 5$	2,123
SRMR	<,10	,0589
CFI	$\geq,90$,984
IFI	$\geq,90$,988
TLI	$\geq,90$,957
RMSEA	<,05-≤,08	,0611

Genel modelin standardize regresyon katsayılarının bootsrap yöntemine göre düzeyleri Tablo 9'da ele alınmıştır.

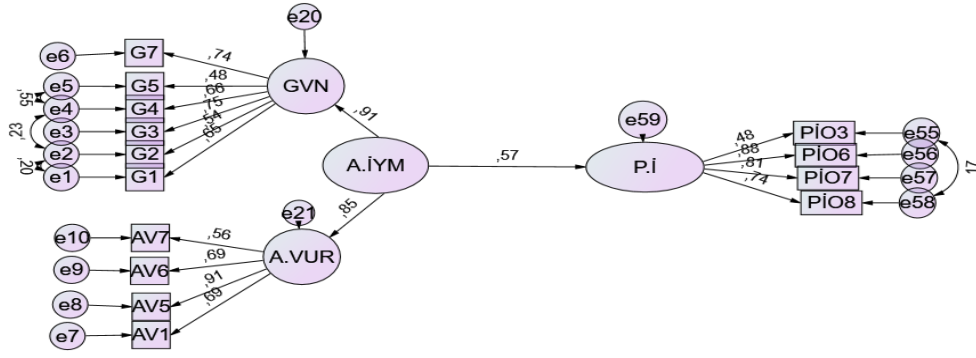
Tablo 9. Modelin Kestirim Sonuçları

<i>Hipotez</i>	<i>Yordanan Değişken</i>	<i>Yordayan Değişken</i>	<i>Standardize R. Y.</i>	<i>Alt Düzey</i>	<i>Üst Düzey</i>	<i>P</i>
H1	SA	<-- AI	-,367	-,745	-,287	,011
H2	PI	<-- SA	-,283	-,248	-,104	,002
H3	PI	<-- AI	,246	,181	,379	,006

Tablo 9 bulgularına bakıldığında akademik iyimserlik düzeyinin sosyal aylıklık düzeyini olumsuz (-,367) ve anlamlı ($p \leq,05$) olarak etkilediği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla H1'in kabul edileceği görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle üniversitede faaliyetlerine devam eden akademisyenlerin akademik iyimserlik düzeyleri arttıkça sosyal aylıklık düzeylerine doğru yönelmenin azalacağını ve aylıklık seviyesinin de anlamlı bir şekilde düşeceği görülmektedir. Yani akademik iyimserlik seviyesi yüksek olanların sosyal aylıklığa yönelmelerinin daha zor olduğu açıktır.

Tablo 9'a göre akademisyenlerin, sosyal aylıklık düzeyleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında olumsuz (-,283) ve anlamlı ($p \leq,05$) etkilediği gözlemlenmiştir. Bu sonuca göre H2 hipotezinin kabul edilebileceği ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile akademisyenlerin sosyal aylıklık düzeyleri azaldıkça psikolojik olarak iyi oluş düzeylerinde bir artış görülebilecektir. Tablo 9'dan hareketle doğrudan hipotezlerin sonuncusuna (H3) 'e bakıldığında akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş hali arasındaki ilişkinin olumlu (,246) ve anlamlı ($p \leq,05$) etkilediğini söylemek mümkündür. Buradan hareketle de akademisyenlerin iyimserlik seviyeleri arttıkça psikolojik olarak kendilerini çok daha iyi hissedeceklerini söylenebilir. Dolayısıyla H3 hipotezi de kabul edilebilir.

Araştırmada son olarak akademisyenlerin akademik iyimserlik düzeylerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkide sosyal aylıklığın aracılık etkisinin olup olmadığını incelemek için akademik iyimserlik ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin düzeyine bakılmıştır. Bu noktada değişkenler arasındaki ilişki incelenmek üzere (Baron & Kenny, 1986) teorik yol modeli dikkate alınmıştır. Sosyal aylıklık bu modele dâhil edilmemiştir. Daha sonrasında ise sosyal aylıklığın modele dâhil edildiği yukarıdaki Şekil 5'e göre uyum indeksleri ve kestirim sonuçları verilmiştir.

Şekil 6. Akademik İyimsenlik ve Psikolojik İyi oluş Düzeyleri Arasındaki İlişki

Yukarıda Şekil 6'ya ve Tablo 10'daki uyum değerlerine bakıldığında ölçüm modeli değerlerinin iyi uyum düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Aracısız Modelin Uyum İndekslerine İlişkin Değer Aralıkları

İndeksler	Referans Değeri	Ölçüm Modeli
CMIN/DF	$0 < \chi^2/sd \leq 5$	1,863
SRMR	<,10	,541
CFI	$\geq ,90$,985
IFI	$\geq ,90$,985
TLI	$\geq ,90$,996
RMSEA	<,05- \leq ,08	,052

Araştırmada akademik iyimsenlik düzeyinin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisinde sosyal aylıklığın aracı rolünü belirlemek için yapılan YEM analizinin standardize regresyon katsayıları Tablo 11'de ele alınmıştır.

Tablo 11. Aracısız Modelin Standardize Regresyon Katsayıları Düzeyleri

Yordanan Değişken	Yordayan Değişken	Standardize R. Y.	Alt Düzey	Üst Düzey	P
Pİ	<--- Aİ	,576	,412	,783	,005

Tablo 11'e göre sosyal aylıklık modelden çıkarıldığında, akademisyenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin orta düzeyde (.576) ve anlamlı ($p \leq ,05$) seviyede bir değişikliğe neden olmaktadır. Son hipotezin (H4) test edilebilmesi için Şekil 5'e göre aracı değişken olarak modele dâhil edilen sosyal aylıklığın birlikte akademisyenlerin algıladığı iyimsenlik düzeylerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri üzerindeki etkisine bakılmış ve aşağıdaki Tablo 12 ve Tablo 13'e göre sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 12. Aracılı Modelin Uyum İndekslerine İlişkin Değer Aralıkları

İndeksler	Referans Değeri	Ölçüm Modeli
CMIN/DF	$0 < \chi^2/sd \leq 5$	2.211
SRMR	<,10	,664
CFI	$\geq ,90$,968
IFI	$\geq ,90$,967
TLI	$\geq ,90$,941
RMSEA	<,05- \leq ,08	,058

Tablo 13. Aracılı Modelin Standardize Regresyon Katsayıları Düzeyleri

<i>Hipotez</i>	<i>İlişki</i>	<i>Aracsız Doğrudan Etki</i>	<i>Aracılı Doğrudan Etki</i>	<i>Dolaylı Etki</i>	<i>P</i>
H4	A.İ-S.A-P.İ	,576	,238	Kısmi aracı	,002

Sosyal aylıklık davranışının, akademik iyimserlik ve psikolojik iyi oluş düzeyindeki aracılık rolünü ortaya koyabilmek amacıyla öncelikle sosyal aylıklık değişkeni yukarıda anlatıldığı gibi modelden çıkarılmıştır. Bu noktada doğrudan etki tespit edilmiştir. Sonraki aşamada aracı değişken olan sosyal aylıklık modele eklenmiş ve analiz tekrarlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre çalışanların akademik iyimserlik algılarının psikolojik iyi oluş düzeylerini anlamlı bir şekilde etkilediğini, fakat etkinin azaldığını göstermiştir ($\beta=,238$ ve $p\leq,05$). Bununla birlikte Tablo 13'e göre aracı değişken olan sosyal aylıklığın anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Ayrıca modelin son halinde akademik iyimserlik algısının güçlü olmasının psikolojik iyi oluş düzeyini anlamlı ($p\leq,05$) bir şekilde etkilemiştir. Bu sonuçlar Baron ve Kenny (1986)'nın aracılık koşullarının sağlandığını, yani sosyal aylıklık düzeyinin akademik iyimserlik düzeyinin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisinde kısmi aracı rol üstlendiğinin göstergesidir. Diğer bir ifadeyle, akademik iyimserlik düzeyinin psikolojik iyi oluş durumu üzerinde doğrudan etkisinin olduğu gibi aracı değişken olan sosyal aylıklık vasıtasıyla da etkilemektedir. Elde edilen tüm bulgulardan hareketle (H4) desteklenmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma konusunun seçiminde son on yılda yapılan çalışmalar incelenmiş ve buradan elde edilen sonuçlara göre araştırmayı şekillendirecek olan temel model oluşturulmuştur. Bu modele göre ise akademik iyimserlik ve psikolojik iyi oluş ilişkisinde sosyal aylıklığın rolü incelenmiştir. Literatüre göre bu modelin ikili ilişkiler boyutunda bazı bilim insanları tarafından ele alındığı gözlemlenirken; bu ilişkilerin genelde korelasyonel düzeyde ve birbirine benzer oldukları görülmüştür (Karaçam & Pulur, 2016; Karademir & Mahmut, 2020; Hussam, vd., 2021; Simms, vd., 2014).

Araştırma bulgularına bakıldığında öncelikle demografik verilerin analizine ait bulguların sonuçlarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bulgulara göre akademisyenlerin çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu ve yine yarısından fazlasının medeni durumlarının evli olduğu görülmüştür; gelir seviyesi olarak 8500 TL ve üzerinde maaşlarının olduğu görülmüştür. Ek olarak çalışanlara dağıtılan anketlere geri dönüş oranlarında neredeyse tamamına yakın bir kısmının öğretim görevlilerinden oluştuğu ortaya çıkmıştır. Bu bilgilerden hareketle katılımcıların ankete dönüş oranları oldukça yüksek olmakla birlikte öğretim üyesi olanların muhtemel çevrim içi ders döneminde ve akademik kariyer kaygılarından kaynaklı geri dönüşleri istenilen düzeyde olmamıştır. Her çalışmada demografik bulgular ortaya koyulmaktadır ancak bu verilerin tek başına bir anlam ifade etmediği bilindiğinden çalışmanın bulgu ve analiz kısmında öncelikle kullanılan ölçeklere ait ülkemizde daha önceden geçerlik ve güvenirlikleri ortaya koyulmuş olan ölçeklere yer verilmiştir. Bu ölçeklere sırasıyla AMOS programının yardımıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda standardize katsayı (0,50) üzerinde olan yani gerekli şartları sağlayan maddeler analize dâhil edilirken bu şartın altında kalan faktörler zayıf olandan başlamak üzere sırasıyla çıkarılarak analiz tekrar edilmiştir. DFA analizlerinin indeksleri uygun hale geldikten sonra ölçekler arasındaki ilişkinin yönünü ve şiddetini ortaya koyabilmek amacıyla ilk adımda SPSS programı yardımıyla normallik testi yapılmış ve sonrasında normal eğilim göstermeyen verilere Spearman testi korelasyon testi uygulanmıştır (Heiman, 2013). Korelasyon analizinden elde edilen bulgulara göre çalışanların psikolojik iyi oluş ortalamalarının ve akademik iyimserlik düzeyleri ile birlikte güven duygularının oldukça yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Buradan hareketle akademisyenlerin (Öğr. gör) çoğunluğunun kurumlarına karşı herhangi olumsuz duygu beslemedikleri ve geleceğe yönelik akademik beklentilerinin pozitif olduğu söylenebilir. Bununla paralel olarak akademisyenlerin sosyal aylıklık düzeylerinin de oldukça düşük olduğu da görülmektedir. Ek olarak akademisyenlerin iyimserlik düzeylerinin güçlü olması onların psikolojik olarak iyi hissetmelerini pozitif yönde ve anlamlı olarak etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Sosyal aylıklık düzeyleri ile akademik iyimserlik ve psikolojik iyimserlik durumlarının birbiri ile negatif yönde korelasyon gösterdiği ortaya çıkmıştır. Yani akademik iyimserliği güçlü olan ve psikolojik iyi hissetme düzeyi güçlü olan çalışanların sosyal aylıklık durumuna

kapılmalarının daha zayıf bir ihtimali ortaya çıkardığı görülmüştür. Başka bir ifadeyle akademisyenlerin iyimserlik düzeyleri ve kendilerini iyi hissedebilecekleri bir ortamda bulduklarında sosyal aylıklık eğilimlerinin de bu oranda azalacağını ve sosyal aylıklık davranışı ile karşılaşma olasılığının minimize edilebileceğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada elde edilen diğer bulgu ve analizler ele alındığında ilk adımda elde edilen DFA analizlerinden hareketle temel model gerekli literatür ve matematiksel teoriye göre dizayn edilmiştir (Kenny & Baron, 1986). Bununla birlikte yapısal eşitlik modellemesine bootstrap yöntemi (veri artırma) dâhil edilerek normal dağılmayan verilerin en büyük ve en küçük aralıklarının hesaplanması ile birlikte ölçekler arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkilerde incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği bilindiği için araştırmanın bu bölümünde korelasyon analizine ek olarak varyans büyütme çarpanlarına (VIF) ve tolerans değerlerine bakılarak değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı problemi olup olmadığı değerlendirilmiştir. Çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmaması için korelasyon sonuçlarının 0,80'den düşük ve varyans büyütme çarpanları (VIF) ve tolerans değerleri hesaplandığında $VIF \leq 10$ ve tolerans değeri $\geq 0,10$ olması gerekmektedir (Albayrak, 2012: 105 Myers & Myers, 1990). Bu noktadan hareketle VIF ve tolerans değerleri ortaya koyulmuş hipotezler bu şekilde test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre VIF değerleri 10'un altında ve tolerans değerleri de 0,10'un üzerinde olduğu görülmüştür. Bu yönüyle araştırmada çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmadığını söylemek mümkündür.

Şekil 5'de modelin analiz edilmiş son hali verilmiştir. Buna göre akademik iyimserliğin psikolojik iyi oluş düzeyi üzerindeki etkisinin olumlu ve anlamlı yönde olduğu görülürken sosyal aylıklık düzeyi ile akademik iyimserlik arasındaki ilişkinin de ters yönlü olduğu görülmektedir. Bununla birlikte sosyal aylıklık düzeyi ile psikolojik iyi oluş arasında zayıfta olsa ters yönlü ve anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu verilerden hareketle akademisyenlerin akademik iyimserlik algılarının güçlü olması kendilerinin psikolojik olarak daha iyi hissetmelerine neden olurken sosyal aylıklık düzeylerinde zayıflamaya neden olacağı varsayılabilir. Bu veriler literatürde ikili ilişki boyutlarında benzer sonuçlar ile uyumaktadır (Bernard vd., 2010; Eryılmaz & Hasan, 2014; Göker & Kaplan, 2020).

Kaynakça

- Akgündüz, Y., Akdağ, G., Güler, O., & Sünnetçioğlu, S. (2014). İşten ayrılma niyeti ve aşırı rol yükünün otel çalışanlarının sosyal aylıklık davranışlarına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(4), 515-536.
- Albayrak, A. S. (2012). Çoklu doğrusal bağlantı halinde en küçük kareler tekniğinin alternatifi yanlı tahmin teknikleri ve bir uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(1), 105-126.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Bayram, N. (2010). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş AMOS uygulamaları*. Ezgi Kitabevi.
- Bernard, K. S., Hoy, W. K., & Hoy, A. W. (2010). Academic optimism of individual teachers: Confirming a new construct. *Teaching and Teacher Education*, 26(5), 1136-1144.
- Berzonsky, M. D., & Cieciuch, J. (2016). Mediation role of identity commitment in relationships between identity processing style and psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, 17(1), 145-162.
- Boz, A. (2018). Okulların akademik iyimserlik düzeyi ile öğretmenlerin örgütsel sinizm düzeyleri arasındaki ilişki. *Atlas International Refereed Journal On Social Sciences*, 4(14), 1393-1405.
- Bradburn, N. M. (1969). *The structure of psychological well-being*. Aldine Publishing Company.
- Brown, K. W., & Kasser, T. (2005). Are psychological and ecological well-being compatible? The role of values, mindfulness, and lifestyle. *Social Indicators Research*, 74(2), 349-368.
- Cassity, A. H. (2012). *Relationships among perceptions of professional learning communities, school academic optimism, and student achievement in Alabama middle and high schools* [Doctoral dissertation]. Retrieved from ProQuest Dissertations and Thesis database.

- Cohen, S. G., & Bailey, D. E. (1997). What makes teams work: Group effectiveness research from the shop floor to the executive suite. *Journal of Management*, 23(3), 239-290.
- Çağlar, Ç. (2013). Akademik iyimserlik düzeyinin örgütsel bağlılık üzerindeki etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 260-273.
- Çinkılıç, A. (2017). *Örgütsel adalet algısının işkoliklik ve sosyal aylaklık üzerindeki etkisi: Kafkas üniversitesi üzerine bir araştırma*. [Yüksek Lisans tezi, Kafkas Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Çoban, D. (2010). *Okulların akademik iyimserlik düzeyi ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasındaki ilişki*. [Yüksek Lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Çoban, D., & Demirtaş, H. (2011). Okulların akademik iyimserlik düzeyi ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(3), 317-348.
- Damásio, B. F., Melo, R. L. P. D., & Silva, J. P. D. (2013). Meaning in life, psychological well-being and quality of life in teachers. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 23(54), 73-82.
- Danielsson, J., de Haan, L., Peng, L., & de Vries, C. G. (2001). Using a bootstrap method to choose the sample fraction in tail index estimation. *Journal of Multivariate Analysis*, 76(2), 226-248.
- Diener, E., Wirtz, D., Biswas-Diener, R., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Danielsson, J., de Haan, L., Peng, L., & de Vries, C. G. (2001). Using a bootstrap method to choose the sample fraction in tail index estimation. *Journal of Multivariate Analysis*, 76(2), 226-248.
- Diener, E., Wirtz, D., Biswas-Diener, R., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., & Oishi, S. (2009). New measures of well-being. Diener, E. (Ed.). *In Assessing well-being* (pp. 247-266). Springer, Dordrecht.
- Doğan, A., Bozkurt, S., & Demir, R. (2012). Sosyal kaytarma davranışı ile algılanan görev görünürlüğü arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik bir araştırma. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 53-80.
- Eryılmaz, A., & Atak, H. (2014). Ergen öznel iyi oluşunun, öz saygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 170-181.
- Forgeard, M. J. C., Jayawickreme, E., Kern, M., & Seligman, M. E. P. (2011). Doing the right thing: Measuring wellbeing for public policy. *International Journal of Wellbeing*, 1, 79-106.
- George, J. M., & Brief, A. P. (1992). Feeling good-doing good: a conceptual analysis of the mood at work-organizational spontaneity relationship. *Psychological bulletin*, 112(2), 310-329.
- Gil-Monte, P. R., Carlotto, M. S., & Gonçalves Câmara, S. (2011). Prevalence of burnout in a sample of Brazilian teachers. *The European Journal of Psychiatry*, 25(4), 205-212.
- Göker, H., & Kaplan, M. (2020). Psikolojik sermayenin iş erteleme üzerindeki etkisi: Psikolojik iyi oluşun düzenleyici rolü. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 273-289.
- Gürbüz, S. (2019). *AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European business review*, 31(1), 2-24.
- Hair, J. F., Tatham, R. L., Anderson, R. E., & Black, W. (1998). *Multivariate data analysis with readings*. Prentice Hall.
- Heiman, G. (2013). *Basic statistics for the behavioral sciences*. Cengage Learning.
- Hoy, A. W., Hoy, W. K., & Kurz, N. M. (2008). Teacher's academic optimism: The development and test of a new construct. *Teaching and Teacher Education*, 24(4), 821-835.
- Hoy, W. K., & Tarter, C. J. (2011). Positive psychology and educational administration: An optimistic research agenda. *Educational Administration Quarterly*, 47(3), 427-445.
- Hoy, W. K., & Tschannen-Moran, M. (1999). Five faces of trust: An empirical confirmation in urban elementary schools. *Journal of School leadership*, 9(3), 184-208.
- Hoy, W. K., Sweetland, S. R. & Smith, P.A. (2002). Toward an organizational model of achievement in high schools: The significance of collective efficacy. *Educational Administration Quarterly*, 38, 77-93.

- Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Hoy, A. W. (2006). Academic optimism of schools: A second-order confirmatory factor analysis. Hoy, W. K., & Miskel, C. (Ed.), *Contemporary Issues in Educational Policy and School Outcomes*, (pp. 135-156), Information Age Publishing.
- Hussam, R., Kelley, E. M., Lane, G., & Zahra, F. (2021). *The psychosocial impacts of forced idleness*. <https://www.socialscienceregistry.org/versions/86850/docs/version/document>
- İlgen, D. R. (1999). Teams embedded in organizations: Some implications. *American Psychologist*, 54(2), 129-139.
- Kafes, M., & Kaya, Ş. D. (2017). Sosyal kaytarma davranışı üzerine yapılmış çalışmaların incelenmesi. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(11), 227-245.
- Karaçam, A., & Pular, A. (2016). Beden eğitimi öğretmenlerinin başarı algısı, akademik iyimserlik, psikolojik iyi oluş ve fiziksel saygı düzeylerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-22.
- Karaçam, A., & Pular, A. (2016). Beden eğitimi öğretmenlerinin başarı algılarında yordayıcı olarak akademik iyimserlik, psikolojik iyi oluş ve fiziksel öz saygı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 209-218.
- Karademir, T., & Açak, M. (2020). Antrenörlük ve öğretmenlik bölümü öğrencilerinin akademik iyimserlik ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin incelenmesi. *Kabramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 531-542.
- Karau, S. J., & Williams, K. D. (1993). Social loafing: A meta-analytic review and theoretical integration. *Journal of personality and social psychology*, 65(4), 681-706.
- Karau, S. J., & Williams, K. D. (1997). The effects of group cohesiveness on social loafing and social compensation. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 1(2), 156-168.
- Kenny, D.A., & Baron, R.M. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(1), 1173-1182.
- Kim, C. Y. (2019). Psychological well-being and performance-focused on the social loafing and job engagement. *Human Resources Management Research*, 26(4), 65-82.
- Kurnaz, G. (2016). Sosyal kaytarmanın çalışan performans düzeyine etkisi üzerine bir araştırma. *Journal of International Social Research*, 9(44), 1143-1150.
- Kurz, N. M. (2006). *The relationship between teachers' sense of academic optimism and commitment to the profession* [Doctoral dissertation, The Ohio State University]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Latané, B., Williams, K., & Harkins, S. (1979). Many hands make light the work: The causes and consequences of social loafing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(6), 822-832.
- Liden, R. C., Wayne, S. J., Jaworski, R. A., & Bennett, N. (2004). Social loafing: A field investigation. *Journal of management*, 30(2), 285-304.
- Lu, L., Gilmour, R., & Kao, S. F. (2001). Cultural values and happiness: An East-West dialogue. *The Journal of Social Psychology*, 141(4), 477-493.
- McGuigan, L. (2005). *The role of enabling bureaucracy and academic optimism in academic achievement growth* [Doctoral dissertation, The Ohio State University]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
- McGuigan, L., & Hoy, W. K. (2006). Principal leadership: Creating a culture of academic optimism to improve achievement for all students. *Leadership and Policy in Schools*, 5(3), 203-229.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological Science*, 6(1), 10-19.
- Myers, R. H., & Myers, R. H. (1990). *Classical and modern regression with applications*. Duxbury press.
- Nelson, L. M. (2012). *The relationship between academic optimism and academic achievement in middle schools in Mississippi* [Doctoral dissertation, The University of Southern Mississippi]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Özdemir, M., & Pektaş, V. (2017). Sosyal adalet liderliği ve okul akademik iyimserliği ilişkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 576-601.
- Özdemir, S., & Kılınç, A. (2014). Bürokratik okul yapısı ile öğretmenlerin akademik iyimserlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(1), 1-23.

- Pabico, J. P., Hermocilla, J. A. C., Galang, J. P. C., & De Sagun, C. C. (2015). Perceived social loafing in undergraduate software engineering teams. arXiv preprint arXiv:1507.08345
- Reeves, J. B. (2010). *Academic optimism and organizational climate: an elementary school effectiveness test of two measures* [Doctoral dissertation, The University of Alabama]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Rile, L. G., Tan, N. L., Salazar, N. J., & Perez, A. G. O. (2015). Expat university professors state of psychological well-being and academic optimism toward university task in UAE. *Systemics, Cybernetics and Informatics*, 13(3), 28-33.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4(4), 99-104.
- Ryff, C. D. (2014). Psychological well-being revisited: Advances in the science and practice of eudaimonia. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 83(1), 10-28.
- Ryff, C. D., & Singer, B. H. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of happiness studies*, 9(1), 13-39.
- Ryff, C. D., Magee, W. J., Kling, K. C., & Wing, E. H. (1999). Forging Macro-Micro Linkages In The Study Of Psychological Well-Being. In C. D. Ryff, V. W. Marshall (Ed.), *The Self And Society In Aging Processes* (pp. 247-278). Springer.
- Schnake, M. (1991). Organizational citizenship: A review, proposed model, and research agenda. *Human Relations*, 44(7), 735-759.
- Seligman, M. E. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. *Handbook of Positive Psychology*, 2(2002), 3-12.
- Seligman, M. E. (2006). *Learned optimism: How to change your mind and your life*. Vintage. <http://thebusinessleadership.academy/wp-content/uploads/2020/04/learned-optimism.pdf>
- Simms, A., & Nichols, T. (2014). Social loafing: a review of the literature. *Journal of Management Policy and Practice*, 15(1), 58.
- Smith, P. A., & Hoy, W. K. (2007). Academic optimism and student achievement in urban elementary schools. *Journal of Educational Administration*, 45(5), 556-568.
- Sobel, M. E. (1982). Asymptotic confidence intervals for indirect effects in structural equation models. *Sociological methodology*, 13, 290-312.
- Telef, B. B. (2013). The adaptation of psychological well-being into Turkish: A validity and reliability study [in Turkish]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(3), 374-384.
- Ülke, H. E. (2006). *Investigating the role of personality and justice perceptions on social loafing* [Master's thesis, Middle East Technical University]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Weiss, H. M., & Cropanzano, R. (1996). Affective events theory. *Research in organizational behavior*, 18(1), 1-74.
- Williams, K. D., & Karau, S. J. (1991). Social loafing and social compensation: The effects of expectations of co-worker performance. *Journal of personality and social psychology*, 61(4), 570.
- Williams, K., Harkins, S. G., & Latané, B. (1981). Identifiability as a deterrent to social loafing: Two cheering experiments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(2), 303-311.
- Yaşhoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yılmaz, V., & Kınaş, Y. (2020). Kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesiyle bir elektrik dağıtım şirketinin hizmet kalitesinin araştırılması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 437-456.

EK Araştırmanın Ölçekleri

PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ (1-Kesinlikle katılıyorum 2-Katılıyorum 3-Kararsızım 4-katılmıyorum 5 Kesinlikle katılmıyorum)

- 1-Hayatımı bir anlam ve amaç üzerinde sürdürüyorum.
- 2-Sosyal ilişkilerimin iyi olduğunu düşünüyorum.
- 3-Kendime özgü günlük aktivitelerim bulunmaktadır.
- 4-Başkalarının mutluluğuna (iyi oluşuna) ve refahına aktif olarak katkıda bulunuyorum.
- 5-Değer verdiğim, ilgi duyduğum alanlarda başarılıyım.
- 6-Ben iyi biriyim ve iyi bir hayat yaşıyorum.
- 7-Geleceğim hakkında iyimserim.
- 8-İnsanlar bana saygı duyuyor.

SOSYAL AYLAKLIK ÖLÇEĞİ (1-Kesinlikle katılıyorum 2-Katılıyorum 3-Kararsızım 4-katılmıyorum 5 Kesinlikle katılmıyorum)

- 1-Çalışma arkadaşlarım, toplu görev dağılımlarında sorumluluk almaktan kaçınırlar.
- 2-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, kendilerine verilen işi başkasına bırakmadan istenen kalite ve zamanda yapmak birinci hedefleridir.
- 3-İşi yapacak başkaları varsa, çalışma arkadaşlarımdan kendilerine verilen görevi değil, kendi istedikleri işi yaparlar veya işin kendi istedikleri kısmına yoğunlaşırlar
- 4-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, bireysel hedeflerini grup amaçlarının önünde tutarlar.
- 5-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, mesai saatleri içerisinde iş ile ilgili olmayan aktivitelere istikrarlı bir biçimde zaman ayırırlar.
- 6-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, kendi üstlenmeleri gereken bazı sorumlulukları diğer çalışanlara yüklerler.
- 7-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, işi yapabilecek kendilerinden başka çalışanlar olduğu zaman işi yapmak için daha az çaba gösterirler.
- 8-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, için kendi üzerlerine düşen kısmını yapmazlar.
- 9-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, ekibimizdeki diğer çalışanlardan daha az çaba gösterirler.
- 10-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, eğer işi yapacak başka çalışanlar varsa daha gevşek davranırlar.
- 11-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, eğer diğer grup üyeleri yardım edebilecek durumdaysa, diğer departmanlara yardım etmek için daha az zaman harcarlar
- 12-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, işleri başkası yapıyorsa, çalışıyor görünür ama kendi paylarına düşen işi yapmazlar.
- 13-Çalışma arkadaşlarımdan bazıları, ekip içinde bir işi yapmak için ellerinden geleni en iyi şekilde yaparlar.

AKADEMİK İYİMSERLİK ÖLÇEĞİ (1-Kesinlikle katılıyorum 2-Katılıyorum 3-Kararsızım 4-katılmıyorum 5 Kesinlikle katılmıyorum)

Güven

- 1-Bu üniversite öğrenim gören öğrencilerin velilerinin sözlerine güvenilir.
- 2-Bu üniversitedeki akademisyenler ailelerin kendilerine destek olacaklarına inanırlar.
- 3-Bu üniversitedeki öğrenciler birbirlerini önemser.
- 4-Bu üniversitedeki akademisyenler ailelere güvenir.
- 5-Akademisyenler ailelerin onlara anlattıklarına inanabilirler.
- 6-Bu üniversitedeki öğrenciler yaptıkları çalışmalara göre dikkate alınır.
- 7-Bu üniversitedeki öğrencilerin aileleri, çocuklarını yetiştirmek konusunda iyidir.

Akademik Vurgu

- 1-Bu üniversitedeki akademisyenler, öğrencilerinin akademik olarak başarılı olma becerilerine sahip olduklarını düşünür.
- 2-Öğrenciler, onlar için koyulan hedefleri başarabilir.
- 3-Bu üniversitedeki öğrenme ortamı oldukça düzenlidir.
- 4-Akademik başarı üniversite tarafından tanımlanır ve kabul görür.
- 5-Öğrenciler bir önceki çalışmadan daha ileri gidebilmek için daha sıkı çalışırlar.
- 6-Öğrenciler iyi not alabilmek için ekstra çaba sarf ederler
- 7-Öğrenciler iyi not alan arkadaşlarına saygı gösterirler.

EXTENDED SUMMARY

The aim of this study is to reveal the relationships between academic optimism, psychological well-being and social loafing levels. The data of the study were obtained from 226 academic staff who are still working at Ağrı İbrahim Çeçen University by online questionnaire method. In the study, the concepts of academic optimism, psychological well-being and social loafing were explained and their relations with each other were discussed. The obtained data were analysed with the help of the original SPSS 22.0 and AMOS 25.0 package programs. As a result of the research, a positive and significant relationship was found between academic optimism and psychological well-being.

It was determined that there is a negative and significant relationship between academic optimism and social loafing, and a negative and significant relationship between psychological well-being and social loafing. In addition to these findings, it was concluded that social loafing has a partial mediating role in the relationship between academic optimism and psychological well-being. In other words, there is a direct relationship between the optimism levels of academicians and their psychological well-being, as well as an indirect relationship through social loafing.

Table 1. When analyzed, 56.6% of the academicians are female and 43.4% are male. According to whether they are married or single, 60.6% of them are married. When the monthly incomes of the academic staff are examined, it is seen that 98.1% of them, which can be considered as high-income compared to the average of our country, are between 5001 TL and 8500 TL. When the job positions of the academicians are examined, it is observed that the majority of them are 91.2% lecturers. According to their graduation status, 77.9% of their education is mostly at the undergraduate level. Finally, when the age of the academicians is examined, it has been found that 67.7% is between 26-35. In addition, it is seen that professional experiences are mostly between 1-10 years. Based on these data, it confirms that the participants in the study at the university are young and middle-aged people, and accordingly, their academic positions are at the level of 'lecturer'.

According to Table 6, it is seen that academicians generally feel good psychologically (mean=4,643). In addition, it is seen that the social loafing levels of the academicians are also low (average=2,659) accordingly. In addition, it was observed that the confidence of the academicians was at a high level (mean=4.243).

According to Table 6, first of all, there is a weak (positive) and significant correlation between the academic optimism levels of academicians and their psychological well-being at 99% significance level. Secondly, it was seen that there was a weak, negative and significant correlation between the academic optimism levels of the academicians and the social loafing levels at the 95% significance level, $r=-,134$. Therefore, the increase in academic optimism levels of academicians also decreases their social loafing levels.

Finally, when the relationship between the social loafing levels of academicians and their psychological well-being is examined, it is seen that there is a negative $r=-,023$ (negative) and significant correlation at the 95% significance level. From this point of view, it is possible to say that as the social loafing levels of academicians increase, their psychological well-being decreases.

Considering the other findings and analyses obtained in the research, the basic model was designed according to the necessary literature and mathematical theory, based on the CFA analyses obtained in the first step (Kenny & Baron, 1986). In addition, the bootstrap method (data augmentation) was included in the structural equation modeling and the direct and indirect relations between the scales were examined, together with the calculation of the largest and smallest intervals of the data that were not normally distributed. Since it is known that the data do not show normal distribution, in this part of the study, in addition to the correlation analysis, it was evaluated whether there was a multicollinearity problem between the variables by looking at the variance amplification factors (VIF) and tolerance values. In order to avoid a multicollinearity problem, correlation results should be less than 0,80 and $VIF \leq 10$ and tolerance value $\geq 0,10$ when variance amplification factors (VIF) and tolerance values are calculated (Albayrak, 2012: 105 Myers & Myers, 1990). From this point of view, the hypotheses of VIF and tolerance values were put forward and tested in this way. According to the findings, it was observed that the VIF values were below 10 and the tolerance values were above 0,10. In this respect, it is possible to say that there is no multicollinearity problem in the research.

Figure 5 shows the final analysed version of the model. Accordingly, it is seen that the effect of academic optimism on the level of psychological well-being is positive and significant, while the relationship between the level of social loafing and academic optimism is inverse. However, it is seen that there is an inverse and significant relationship between the level of social loafing and psychological well-being, albeit weakly. Based on these data, it can be assumed that academic optimism perceptions of academics are strong, causing them to feel better psychologically, while weakening their social loafing levels. These data are in agreement with similar results in terms of bilateral relations in the literature (Bernard et al., 2010; Eryılmaz & Hasan, 2014; Göker & Kaplan, 2020).